

Villreinfangsten på Dovrefjell – hovedpunkter i plan for arbeidet fram mot oppføring på tentativ liste for verdensarv

I dette notatet skisseres oppgaver som må løses før Villreinfangsten på Dovrefjell kan oppføres på tentativ liste. Oppgavene tar utgangspunkt i rapporten fra ICOMOS januar 2020 om oppstrømsprosess for Varjjat Siida og Villreinfangsten på Dovrefjell. Innholdet er også basert på UNESCOs Guidance on Developing and Revising World Heritage Tentative Lists, 2020.

Planen er utarbeidet i samarbeid med Miljødirektoratet og i dialog med prosjektet Villreinfangsten som verdensarv. Direktoratene har gjennomført flere teamsmøter med Prosjektets arbeidsgruppe.

Behovet for å bearbeide grunnlaget for oppføring på tentative liste, gjelder i all hovedsak temaer av faglig karakter. Riksantikvaren vurderer at prosjektet Villreinfangsten som verdensarv (heretter kalt Prosjektet) er nærmest til å forstå bearbeidingen. Riksantikvaren og Miljødirektoratet bør være rådgivere for Prosjektet for å bidra til at arbeidet svarer på de spørsmål og behov for vurderinger og dokumentasjon som oppføring på tentativ liste forutsetter.

Foreløpig foreligger ikke en tidsplan for arbeidet. Prosjektet vil legge frem et forslag ca. 1.mai.

Revidere fokus og begrunnelse for potensiell OUV

ICOMOS vurderer at *fokuset og begrunnelsen* for forslaget må revideres. Dette er nærmere beskrevet i rapporten kap. 5, bl.a. i pkt. 5.3, 5.4 og 5.9.

ICOMOS anser at villreinen som art spiller en sentral rolle i forslaget slik det foreligger, men at viktige aspekter ved dette er mangelfullt utviklet. ICOMOS reiser spørsmål om kandidaten kan møte ett eller flere av naturkriteriene.

Direktoratene mener det er vesentlig å avklare tidlig hvilken plass naturverdier bør ha i det videre arbeidet, herunder om kandidaten har potensial til å møte ett eller flere naturkriterier. Direktoratene vurderer kriterium (x) som mest aktuelt.

Svaret på dette har stor betydning for hvordan fokus og begrunnelse for potensiell OUV innrettes, for hvordan den komparative analysen bør suppleres, for avgrensning med mer. Miljødirektoratet har derfor bedt Verdensarvsenteret om bistand fra IUCN til å vurdere om kandidaten – med villreinen og dens habitat – vil kunne møte kriterium (x) og ha fremragende universell verdi. Forespørselen ble sendt 30.03.22. Miljødirektoratet har bedt IUCN ta stilling til om befarings er nødvendig eller om dokumentstudier er tilstrekkelig. En eventuell befarings bør skje i løpet av de to første ukene i august. Direktoratene håper IUCN vil kunne gjøre vurdering i år.

Det videre arbeidet kan følge tre mulige veier, avhengig av hvilke konklusjoner IUCN kommer til: seriell kulturnominasjon, kulturlandskap eller mixed kultur-natur-område.

Noen tema kan og bør det arbeides med uavhengig av vurderingen fra IUCN. Det gjelder bl.a.:

- Revurdere bruken av kulturarvkriteriene (iii) og (v), jf. rapporten pkt. 5.4. Kriterium (iv) kan også være aktuelt, men ICOMOS peker på mange spørsmål som må besvares og forhold som må belyses for at kandidaten vil kunne ha mulighet til å møte dette kriteriet.

- Beskrive ulike jaktteknikker over tid og relevansen av jakten for samfunnet opp til nåtid
-
- Etterlyser samarbeid med Sør-samene og bedre lokal forankring hos befolkningen
- Beskrive kunnskapen om (ev. klargjøre forskningsbehov) på ulike gruppers jakt på villreinen på Dovre, herunder immateriell kulturarv (tro, tradisjoner, ritualer, ressursbruk, stedsnavn mm.) Etterlyser referanser til samisk bruk av området.
- Andre kulturminner enn jaktminner som utfyller bildet av menneskets bruk av område og den antatte avhengigheten av utkomme av villreinjakten (boplasser, gravplasser, kultplasser, fonnefunn osv.)

Når forholdet til naturverdiene er avklart, må *kriteriene* vurderes og begrunnes samlet sett. Prosjektet har etablert samarbeid med Villreinsenteret på Dovre om naturverdiene og villreinen som art, i tråd med ICOMOS' signaler i pkt. 5.4 og 5.9. Vurderingen fra IUCN blir vesentlig for kriteriebruken.

ICOMOS peker også på flere forhold som må belyses og ivaretas bedre for at *integriteten* til Villreinen på Dovre skal være tilfredsstillende, jf. pkt. 5.5. For å møte kravene til integritet må valg av og begrunnelse for komponentene som bærer verdiene, gjennomgås. ICOMOS påpeker at vesentlige deler av fangstanleggene ligger utenfor det foreslåtte området og at noen er skadet av nyere infrastrukturtiltak. Se også om *grenser* nedenfor.

ICOMOS vurdering av *autentisitet* (pkt. 5.6) er at dette er til stede i jakt- og fangstkulturminnene. Samtidig peker rapporten på at det er behov for å beskrive nærmere variasjonen i fangstminnene og hvordan dette gjenspeiler kunnskapen folk hadde om reinsdyret som art, trekkruter og hvordan reinsdyret ble utnyttet som ressurs.

Komparativ analyse

Begrunnelsen for OUV vil påvirke hvordan den komparative analysen bør fokuseres og innrettes. Når begrunnelsen for OUV er justert og ev. utvidet med naturkriterier, må det derfor vurderes hvordan den komparative analysen skal suppleres og hvilke områder den skal omfatte. I pkt. 5.2 i rapporten peker ICOMOS på at analysen må utvides til et større geografisk område og belyse flere tema. ICOMOS viser også til konkrete områder det bør sammenliknes med.

Den komparative analysen kan i denne fasen (fram mot oppføring på tentativ liste) begrenses til å sammenlikne med relevante områder på verdensarvlisten. Ven en eventuell senere nominasjon, kan analysen måtte utvides.

Ansvar: Prosjektet. Riksantikvaren og Miljødirektoratet er faglige rådgivere.

Grenser

ICOMOS peker på at de grensene må revurderes og klargjøres, jf. pkt. 5.7. De foreslåtte komponentene dekker et stort område, og det bør vurderes om mindre områder kan demonstrere kulturarvverdiene. Forholdet mellom komponentene bør beskrives bedre. Samtidig tar ICOMOS opp

at det bør vurderes å inkludere området mellom de foreslåtte komponentene Rondane og Snøhetta i det foreslåtte verdensarvområdet.

Avgrensningen av komponentene og verdensarvkandidaten som helhet må vurderes nærmere når det foreligger en avklaring om bruk av naturkriterier. Det er behov for bedre redegjørelse av de ulike eksisterende verneformene som nasjonalparker, naturreservater, landskapsvernområder mm og at det er klar sammenheng mellom de vernete områdene og utvalg av komponenter (jf. *forvaltning*).

Forslag til grenser for verdensarvområdet og komponentene må være klart og kartfestet før oppføring på tentativ liste.

Det er også behov for å utrede forholdet mellom de områdene som kan utgjøre verdensarven og hvilke områder som bør inngå i buffersone(r). Behovet for buffersone(r) bør vurderes forut for oppføring på tentativ liste. Men utforming og fastsetting av buffersonen(e) bør vente til en eventuell nominasjonsprosess.

Ansvar: Prosjektet. Direktoratene er rådgivere.

Forvaltning

Uavhengig av en mulig fremtidig nominasjon, anbefaler ICOMOS å styrke forvaltningen av villreinen ved at tilstrekkelig store arealer sikres for bevaring av villreinstammen.

ICOMOS etterlyser en klarere beskrivelse av hvordan de ulike lovverkene sammen kan sørge for god beskyttelse av de mulige verdensarvområdene (pkt. 5.8). Dette bør sees i sammenheng med ICOMOS' spørsmål om i hvilken grad de eksisterende naturvernområdene beskytter kulturarvsverdiene i forslaget og villreinen som art (pkt. 5.7 og 5.9). Dette må det redegjøres for i det videre arbeidet.

Videre etterlyser ICOMOS et tettere samarbeid og koordinering mellom ulike forvaltningsnivå og forvaltningsorgan. Forholdet mellom Prosjektet, verneområdeforvaltningen og andre forvaltningsorganer bør klargjøres. Det bør vurderes hvordan lokale interesser, herunder også samiske, kan være representert i forvaltningen. ICOMOS anbefaler at det utarbeides en forvaltningsstrategi og en plan for besøkshåndtering.

Dette er forvaltningstema som direktoratene mener det må redegjøres for i det bearbejdede forslaget før oppføring på tentativ liste. I en eventuell nominasjonsprosess kan det være nødvendig å utdype forvaltningsstrategien.

ICOMOS ber også om en beskrivelse av effektene som klimaendringene skaper på kulturminner, kulturmiljø og landskap, og tiltak for å håndtere dem. Dette bør drøftes ut fra foreliggende kunnskap, både påviste og potensielle effekter. Usikkerhet bør omtales, og behovet for tiltak for å følge med på utviklingen vurderes og beskrives. Hvis forslaget også skal baseres på naturkriterier, må vurderingen av klimaeffektene omfatte relevante naturforhold.

Ansvar: Prosjektet. Direktoratene er rådgivere.

Lokal og regional forankring

Forslaget om villreinfangsten på Dovrefjell som verdensarv er i utgangspunktet godt forankret lokalt og regionalt. Arbeidet har gått over mange år, og direktoratene anbefaler at det videre arbeidet med

forslaget forankres på ny i nødvendig grad. Tilslutning fra lokale og regionale myndigheter til det bearbejdet forslaget er viktig før oppføring på tentativ liste.

Ansvar: Prosjektet.